

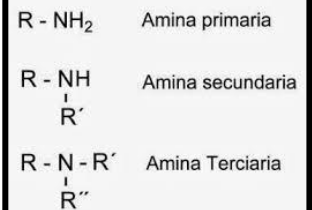
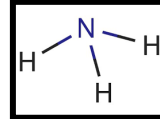
4.- KONPOSATU NITROGENATUAK

4.1.- AMINAK

Nitrogenoak hiru lotura ditu beste elementuekin elkartzeko. $N \equiv$

Amoniakoak, NH_3 , ordezka dezake hidrogeno bat kate karbonatu batekin eta orduan esaten da amina primarioa dela. Bi hidrogeno ordezkatuta amina sekundarioa esaten zaio eta hiru hidrogeno ordezkatuta amina tertziarioa izango da.

R, R', R'' kate karbonatuak dira

Amina primarioa (Kate karbonatu bakarra nitrogenoarekin lotuta):

$CH_3-CH_2-CH_2-NH_2$ propan-1-amina (kate nagusia karbonatua)/ Propilamina (nagusia amina)

Amina sekundarioa (Bi kate karbonatu nitrogenoarekin lotuta):

$CH_3-CH_2-NH-CH_3$ N-metiletilamina / N-metiletanamina

Amina tertziarioa(hiru kate karbonatu nitrogenoarekin lotuta) :

$\begin{array}{c} CH_3 \\ | \\ CH_3-N \\ | \\ CH_3-CH_2 \end{array}$ N,N-dimetiletilamina / N,N-dimetiletanamina

IZENA JARTZEKO

IZENA JARTZEKO bi era daude

Amina primarioetan

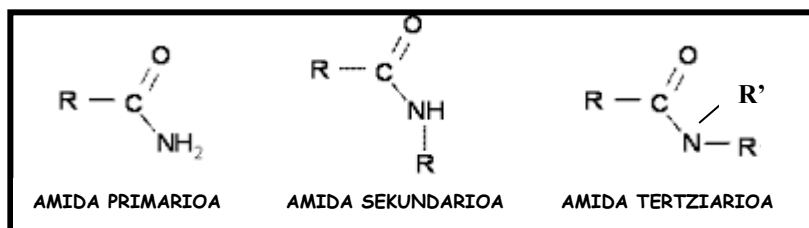
- kate karbonatua kate nagusi bezala hartzen da eta izendatzeko lakutzailerik txikiena aminaren karbonoan.
- kate karbonatua erradikal bezala eta gero amina atzizkia.

Amina sekundarioetan eta tertziarioan

- Kate karbonatu luzeena katea nagusi bezala -AMINA atzizkiarekin eta beste kate karbonatuak badaude erradikal bezala-il eta N-lekutzailerarekin (adierazteko, erradikal karbonatua nitrogenoarekin lotuta dagoela) eta orden alfabetikoan.
- Kate karbonatuak potoloenak ez direnak erradikalak bezala orden alfabetikoan jarriko dira eta -il atzizkiarekin eta N- aurrean. Kate karbonatua potoloena il+AMINA atzizkia eta N- ez da jartzen.

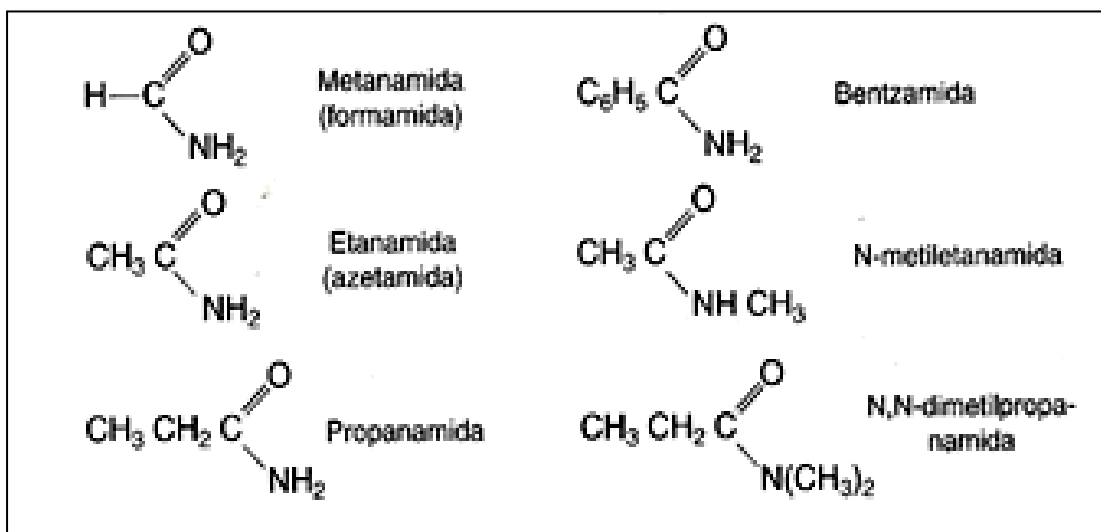
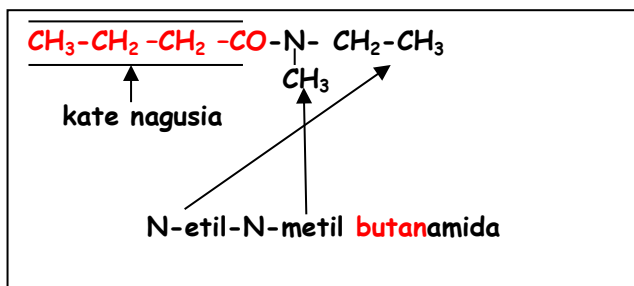
4.2. - AMIDAK (-amida)

Azidoen antzekoak dira, baina -OH -ren ordez -N bat lotzen da zuzenean karbonoarekin. Kate nagusia lehenengo karbono beti amidarena izango da, beti izkin batean egongo delako.

IZENDATZEKO AMIDA hitza erabiltzen da izenaren amaieran eta nitrogenoari lotuta dauden kate karbonatuak erradikalak bezala izendatzen dira (-IL) eta N- jartzen da lekutzaile bezala erradikal hauek nitrogenoari lotuta daudela adierazteko eta beti bezala orden alfabetikoan.

Lehentasuna katea zenbatzeko
 -COONH₂
 = ; ≡
 -R (ALKILOA); -X (HALOGENOA)

4.3. - NITRILOAK (-C≡N ; -NITRILOA)

Izkinako karbono bat zuzenean **nitrogenoarekin** lotzen da, lotura hirukoitzaren bitartez.

Kate nagusian **lehenengo karbonoa beti nitriloarena** izango da.

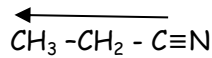
Izendatzeko Erradikalak + kate nagusia+ lotura anizkoitzen lekutzaileak eta atzizkiak (= eta gero ≡) eta bukatzeko izenaren amaieran **-NITRILOA** jartzen da.

Lehentasuna katea zenbatzeko

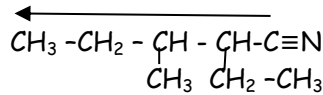
-C≡N

= ; ≡

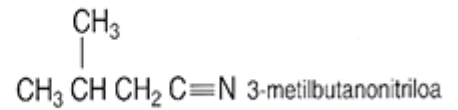
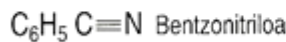
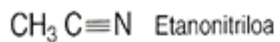
-R (ALKILOA); -X (HALOGENOA)

Propanonitriloa

2-etil-3-metil pentanonitriloa

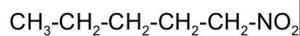
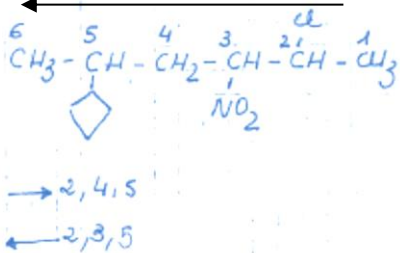

4.5. - NITRODERIBATUAK (R-NO₂ ; -NITRO)

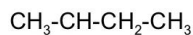
-NO₂ taldea lotzen denean **hidrokarburo baten karbono batekin nitroderibatuak** lortzen dira. Ez da talde nagusi bat, **erradikal alkiliko bezalakoa** baizik.

NITRO hitza erabiliko dugu, izendatzeko.

2-kloro-3-nitro-5-ziklobutilhexanoa

nitro pentano

|
NO₂

2 nitro butano

Erradikalak (lehentasun berdina dute)

-X HALOGENOA =

- NO₂ Nitro =

-R (ALKILOA EDO ARILOA);

*Kate nagusian beste talde funtzionalik ez badago, lekutzailerik txikiak erradikalentzat izango dira. Baldintza berdinetan, orden alfabetikoa erabiliko da kate nagusian lekutzaileak jartzeko.

IZENDATZEKO orden alfabetikoa eta errepikatzen badira **BIDERKATZAILEAK** erabili : di, tri, tetra, penta...; hauek ez dira kontuan hartzen orden alfabetikoa izendatzeko. Berriz, zikloalkiloetan "z" ,bai, kontuan hartzen da.